

KRÓTKIE DONIESIENIA**SHORT COMMUNICATIONS**497. Uwagi o występowaniu *Hydroporus sabaudus* FAUVEL, 1865 (Coleoptera: Dytiscidae) w Polsce

Notes on the occurrence of *Hydroporus sabaudus* FAUVEL, 1865 (Coleoptera: Dytiscidae) in Poland

KEY WORDS: Coleoptera, Dytiscidae, *Hydroporus sabaudus*, new records, Beskid Zachodni Mts., S Poland.

Od ponad 100 lat panowało duże zamieszanie w nazewnictwie dwóch górskich gatunków z rodzaju *Hydroporus* CLAIRVILLE, 1806 a mianowicie *H. foveolatus* HEER, 1839 i *H. sabaudus* FAUVEL. Niekonsekwecja wielu autorów spowodowała, iż w żadnym z kluczy do środkowoeuropejskich pływaków (Dytiscidae) nie funkcjonowała nazwa *H. sabaudus* FAUVEL, gatunek ten funkcjonował w nich pod nazwą *H. nivalis* HEER, 1839. Po zbadaniu typów poszczególnych gatunków okazało się, iż *H. nivalis* HEER to ten sam gatunek co *H. foveolatus* HEER, więc dokonano synonimizacji. Natomiast gatunek wcześniej wymieniany pod nazwą *H. nivalis* HEER otrzymał najwcześniejszą dostępną nazwę, a mianowicie *H. sabaudus* FAUVEL. Nazwa *H. nivalis* HEER powinna być natomiast obowiązującą nazwą gatunku wcześniej wymienianego jako *H. foveolatus* HEER, by jednak nie robić zamieszania w literaturze, zarówno faunistycznej jak i ekologicznej (przez ponad 100 lat była używana nazwa *H. foveolatus* HEER), został złożony wniosek do Komisji Nomenklatury Zoologicznej o utrzymanie tej nazwy i potraktowanie *H. nivalis* HEER jako jej synonimu (SHAVERDO, JÄCH 2003: Bull. zool. Nomencl., **60**, 4: 284-286).

W związku z powyższym, wszystkie dotychczasowe dane w polskiej literaturze dotyczące *H. nivalis* HEER należy odnieść do *H. sabaudus* FAUVEL.

Obszar rozszedlenia *Hydroporus sabaudus* FAUVEL obejmuje góry środkowej Europy oraz północne Bałkany, Pireneje i Sierra Nevada. W swym zasięgu dzieli się on na dwa podgatunki. W Polsce występuje podgatunek nominotypowy i był on jak dotychczas wykazywany zaledwie 5 krain górskich: Sudetów Zachodnich, Beskidu Zachodniego, Kotliny Nowotarskiej i Tatr, a także ogólnikowo ze Śląska (BURAKOWSKI i in. 1976: Kat. Fauny Pol., XXIII, 4: 1-307). Wszystkie oryginalne stwierdzenia z obszaru Polski pochodzą z XIX i początku XX wieku. GALEWSKI i TRANDA (1978: Fauna Środkowodna Polski, **10**: 1-396) podają, że jest to gatunek górski, występujący ponad górną granicą lasu w przedziale wysokości 1300–2000 m n.p.m. Gatunek ten (pod nazwą *H. nivalis* HEER) otrzymał wysoką kategorię

zagrożenia EN na polskiej czerwonej liście zwierząt (PAWŁOWSKI i in. 2002: [W]: GŁOWA-CIŃSKI (red.): Czerwona lista zwierząt ginących i zagrożonych w Polsce. IOP PAN, Kraków: 88-110).

W trakcie badań nad fauną chrząszczy wodnych Beskidu Śląskiego stwierdzono nowe stanowisko tego bardzo rzadko spotykanego w Polsce gatunku chrząszcza:

– Beskid Zachodni: rezerwat „Barania Góra” (CV59), 14 VIII 2005 – 3 exx.; 15 VIII 2005 – 5 exx., 21 IX 2008 – 50 exx., młaka torfowiskowa w reglu górnym ok. 1150–1190 m n.p.m., leg. Cz. GREŃ.

Wszystkie osobniki odłowione zostały w młakach torfowiskowych (*Carici canescentis-Agrostietum caninae* oraz *Sphagno fallacis-Eriophoretum vaginati*) występujących w górnych partiach źródeł Czarnej Wisłki na Baraniej Górze. Młaki zajmują powierzchnię od kilku do kilkudziesięciu m² w płaskich zagłębieniach terenu w obrębie górnoreglowego boru świerkowego (*Plagiothecio-Piceetum*). Wraz z *H. sabaudus* odłowiono *H. nigrita* (FABRICIUS, 1792), *H. incognitus* SHARP, 1869 i *Agabus melanarius* AUBÉ, 1837. Zarówno obecne stanowisko, jak i poprzednie z Beskidu Zachodniego (okolice Żywca i Krynicy) dowodzą, iż gatunek ten występuje nie tylko ponad górną granicą lasu, ale już w piętrze regla górnego, które w Beskidzie Śląskim rozpoczyna się od ok. 1000 m n.p.m. Jest to zarazem potwierdzenie występowania tego gatunku w Beskidzie Zachodnim po prawie 100 latach i jedyne współczesne stanowisko w Polsce

Badania na terenie rezerwatu prowadzono na podstawie Decyzji Wojewody Śląskiego w Katowicach. Okazy dowodowe znajdują się w zbiorach pierwszego autora i Muzeum Górnośląskiego w Bytomiu.

Czesław GREŃ, Ruda Śląska

Marek PRZEWOŹNY, Wydział Biologii UAM, Zakł. Zool. Syst., Poznań

498. Nowe dane o rozmieszczeniu kilkunastu rzadkich gatunków ryjkowców (Coleoptera: Curculionoidea) w Polsce

New records of several rare weevil species (Coleoptera: Curculionoidea) from Poland

KEY WORDS: Coleoptera, Attelabidae, Apionidae, Curculionidae, new records, Poland.

Przedstawione niżej informacje dotyczą 12 gatunków z rodzin Attelabidae, Apionidae i Curculionidae, stwierdzonych w trakcie badań terenowych autora w latach 2003–2008. Są to pierwsze doniesienia z wymienionych krain (oznaczone gwiazdką; regionalizacja wg „Katalogu fauny Polski” – dalej w tekście KFP) lub kolejne stwierdzenia na stanowiskach leżących w pobliżu granicy zasięgu danego gatunku w Polsce. Po nazwach miejscowości podano w nawiasach odpowiednie kody siatki UTM 10×10 km. O ile nie zacytowano konkretnej pracy, dane o rozmieszczeniu pochodzą z odpowiednich tomów KFP (BURAKOWSKI i in. 1992, 1993, 1995, 1997, 2000: Kat. Fauny Pol., XXIII, **18**, **19**, **20**, **21**, **22**: 1-324, 1-304, 1-310, 1-307, 1-252).

Lasiorhynchites sericeus (HERBST, 1797) (Attelabidae)

- *Nizina Wielkopolsko-Kujawska: Leszno Górne (WT40), 9 V 2008 – 1 ex. otrząśnięty ze starego dębu *Quercus robur* L.

Bardzo rzadko spotykany, pasożytniczy gatunek tutkarza, w Polsce po II wojnie światowej złowiony tylko dwukrotnie.

Omphalapion buddebergi (BEDEL, 1887) (Apionidae)

- Pojezierze Mazurskie: Puszcza Romincka, Błąkały, dolina Błędzianki (FF01), 5 VIII 2005 – 2 exx.; przy drodze Błąkały – Stańczyki (FF01), 5 VIII 2005 – 1 ex.

Wydaje się, że ten sporadycznie notowany w Polsce ryjkowiec, monofag szeroko rozmieszczonego rumianu żółtego *Anthemis tinctoria* L., zasiedla głównie północno-wschodnią część kraju, gdzie występuje na nieużytkach i murawach psammofilnych. Wcześniej stwierdzony w okolicach Lipska w Biebrzańskim Parku Narodowym (WANAT 1998: Wiad. entomol., 17: 49-53). Zgodnie z dotychczasowymi danymi w Polsce w kierunku zachodnim nie przekracza doliny Wisły, choć jego zasięg w Europie obejmuje m.in. południowe Niemcy i sięga aż po Hiszpanię.

Ceratapion austriacum (WAGNER, 1904) (Apionidae)

- Pojezierze Mazurskie: Puszcza Romincka, Błąkały, dolina Błędzianki (FF01), 5 VIII 2005 – 2 exx.; przy drodze Błąkały – Stańczyki (FF01), 5 VIII 2005 – 2 exx.

Kserotermofilny gatunek, w północnej części kraju bardzo lokalny. Powyższe stanowisko jest w Polsce najdalej wysunięte na północ, jednak był on już notowany z krajów nadbałtyckich.

Cyanapion gnarum (FAUST, 1891) (Apionidae)

- *Pojezierze Mazurskie: Puszcza Romincka, Stańczyki (FF01), brzeg jeziora Tobellus, 28 VII 2005 – 16 exx.; pobocze drogi leśnej przy dolinie rzeki Błudzia (FF02), 2 VIII 2005 – 3 exx.
- *Śląsk Dolny: Góra Winnik ad Jawor (WS75), 14 VII 2003 – >40 exx., 30 VIII 2005 – 2 exx.

Gatunek syberyjski, w Europie znany dotychczas z zaledwie kilku stanowisk, w Polsce notowany tylko z Puszczy Białowieskiej. Wykrycie izolowanego, bogatego i niewątpliwie nie relikтового stanowiska w okolicach Jawora jest trudne do wytłumaczenia na gruncie biogeografii i skłania do podjęcia dokładniejszych studiów nad odrębnością tego gatunku od bardzo podobnego i szerzej rozmieszczonego w Polsce *C. platalea* (GERMAR), przede wszystkim na poziomie molekularnym.

Lixus angustus (HERBST, 1795) (Curculionidae)

- Roztocze: Biała Góra ad Tomaszów Lubelski (FA79), 6 VII 2006 – 1 ex.

Rzadko spotykany gatunek, w Polsce znany z mniej niż połowy krain. Powyższy okaz zebrano z goryczla jastrzębcowatego *Picris hieracioides* L., który wydaje się być (także na podstawie własnych obserwacji autora w południowych Morawach) jedną z podstawowych roślin żywicielskich tego ryjkowca.

Notaris aethiops (FABRICIUS, 1792) (Curculionidae)

- *Nizina Wielkopolsko-Kujawska: Wiechlice (WT41), 19 V 2007 – 1 ex. zebrany z chodnika przed budynkiem szkoły.

Ryjkowiec dawniej szeroko rozmieszczony w środkowej Europie, czego dowodzą liczne dane subfossylne. Po II wojnie światowej łowiony u nas tylko w rejonie Zatoki Gdańskiej. Także w innych krajach środkowoeuropejskich sporadycznie zbierany.

Magdalis fuscicornis (DESBROCHERS, 1870) (Curculionidae)

– *Roztocze: Kąty Drugie, brzeg lasu koło Wieprzeckiej Góry, 4 VII 2006 – 1 ex.

Gatunek znany dotąd z zaledwie 7 krain, praktycznie nie notowany ze środkowego pasa kraju.

Rhinoncus smreczynskii WAGNER, 1937 (Curculionidae)

– Podlasie: Liw ad Węgrów (ED60), łąka nad rzeką Liwiec, 24 V 2005 – 7 exx.

Podawany wcześniej z kilkunastu stanowisk we wszystkich basenach Biebrzańskiego Parku Narodowego (WANAT 2005: [W:] DYRCZ, WERPACHOWSKI (red.): Przyroda Biebrzańskiego Parku Narodowego – Monografia. BPN, Osowiec Twierdza: 301-324); poza tym znany w Polsce tylko z Puszczy Białowieskiej. W Europie gatunek niemal nieznan, dopiero ostatnio odkryty w północnych Czechach (KRÁTKÝ 2007: Weevil News, no. 39, <http://www.curci.de/Inhalt.html>).

Homorosoma validirostre (GYLLENHAL, 1837) (Curculionidae)

– *Śląsk Dolny: Wrocław (Maślice Małe), dolina Ślęzy, 17 VI 2006 – 2 exx.

W Polsce znany dotąd z 10 krain, wyłącznie we wschodniej połowie kraju.

Microplontus millefolii (SCHULTZE, 1897) (Curculionidae)

– *Śląsk Dolny: Kotowice ad Uraz (XS37), 1 V 2005 – 1 ex.

– Nizina Wielkopolsko-Kujawska: Wiechlice, lotnisko (WT41), 18 V 2007 – 5 exx.

Liczne w ostatnich latach stwierdzenia tego gatunku żyjącego na wrotyczu pospolitym *Tanacetum vulgare* L., wobec sporadycznych doniesień w literaturze faunistycznej z ubiegłego wieku, mogą wskazywać na jego niedawną ekspansję w Polsce.

Ranunculiphilus faeculentus (GYLLENHAL, 1837) (Curculionidae)

– Pojezierze Mazurskie: Sobolewo ad Suwałki (FE39), 3 VI 2005 – 5 exx.

Ściśle związany z ciepłymi zbiorowiskami segetalnymi i murawami, uznawany niekiedy za typowy gatunek kserotermofilny (MAZUR 2001: Monogr. Fauny Pol., Kraków, 21: 1-378), ale jak się okazuje sięgający w swym zasięgu do północnych granic Polski.

Ethelcus denticulatus (SCHRANK, 1781) (Curculionidae)

– Pojezierze Mazurskie: Sobolewo ad Suwałki (FE39), 3 VI 2005 – 2 exx., 5 VI 2005 – 2 exx.

Gatunek o preferencjach ekologicznych i rozmieszczeniu analogicznym jak u poprzedniego gatunku.

Marek WANAT, Muz. Przyr. UW, Wrocław